

דבר חודש בחודשו

בס"ד

עלון 22 טבת תשעט' מתורתו של הגאון הגדול רבי יואל שורץ שליט"א
תחילת פרשיות השובבי"ם ת"ת ר"מ ישיבת דבר ירושלים ומרבני שכונת מעלות דפנה

תחילת פרשיות השובבי"ם ת"ת

המהלכים שסובבה ההשגחה את השעבוד במצרים

הסיבה הנראית חלילה כטבעית, שהסתירה את תכנית הבורא שגזר על אברהם: "כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם ועבדום ועינו אותם", נעשתה על ידי: "ויקם מלך חדש על מצרים אשר לא ידע את יוסף, ויאמר אל עמו הן עם בני ישראל רב ועצום ממנו הבה נתחכמה לו פן ירבה והיה כי תקראנה מלחמה ונוסף גם הוא על שונאינו ונלחם בנו ועלה מן הארץ" [רש"י פירש; "ועלה מן הארץ" בלשון סגי נהור, שהכוונה; על עצמם - היינו שיגרשו היהודים את תושבי הארץ]. הנה אמנם, חכמי ישראל נחלקו אם כוונת הכתוב שמלך חדש הוא חדש ממש, או שרק נתחדשו גזירותיו ועשה עצמו כאילו לא ידע את יוסף.

ובמילואים לתורה שלמה (פרשת שמות אות ה' הביא) את דעת יוסף בן מתתיהו (יוסיפון) שלמד על פי מאנתון המצרי! [וכן דעת הרבה חוקרים בעלי שם] שאכן היה זה מלך חדש ממש. כי ידוע, כי במצרים שתושביה הקדמונים היו שחורי עור, כמו שכתב רש"י על הפסוק (פרשת לך לך): "הנה נא ידעתי כי אישה יפת מראה את". במשך תקופה של כמה מאות שנה, שלטו שם לבני עור שבאו מארצות ערב שכונו בשם היקסוסים, על תושבי המקום השחורים, והזמן הזה היה לפני תקופת מכירת יוסף עד השעבוד.

דבר זה אם הוא אמתי ולא כדעות המזהות את תקופת שלטון ההיקסוסים לזמנים אחרים, יתבארו לנו על פי זה כמה דברים תמוהים:

- א. מינויו של יוסף לשליט על מצרים בגלל פתרון חלום, אמנם, גם נבוכדנצר מלך בבל, נתן כבוד לא רגיל לדניאל, שפתר לו את חלומו. אבל לעשותו שליט ממשי על מצרים ולוותר על השליטה בפועל של פרעה אין זה דרכו של עולם. אבל אם הם היו שליטים זרים על עם כבוש, אז הם שמחו לצרף אדם כמותם - לבן עור, שיעמיד את השלטון בידם.
- ב. איך לא נודע בעולם שאדם זר למצרים והוא לבן עור, הפך לשליט שם, הרי ידע יעקב שיש שבר במצרים. אבל אם היה זה בתקופת שלטון ההיקסוסים לא היה יוסף נחשב כזר אלא כאחד ההיקסוסים.
- ג. איך האחים לא חשו שיוסף שהוא לבן עור ומוזר במקום ואם כן היה להם להבין בוודאי שהוא יוסף אחיהם, שהרי בעבר הכירו את יוסף, ושינוי של עשרים ושתיים שנה לא משנה לחלוטין את דמות האדם, אבל אם ההיקסוסים שלטו הוא לא היה חריג מדי, אמנם וודאי התפלאו שהוא דומה ליוסף

דבר המערכת

פרשיות השובבי"ם, שהם פרשיות יציאת מצרים ומתן תורה, ובשנה מעוברת גם ת"ת - פרשיות המשכן. הן פרשיות של תשובה ותיקון פגמים שקרו אצל אדם הראשון, כיוון שלמרות השעבוד הקשה נשמרה הצניעות בעם ישראל, לפי המדרש היה זה משום צניעות שרה שהשפיעה על הנשים וצניעותו של יוסף על הגברים.

מורו של רבנו בישיבת פונוביז' הגה"צ רבי יחזקאל לוינשטיין היה מקדיש בפרשיות אלו שיחות רבות לבאר את יסודות אמונת היהדות המובאים בפרשיות אלו. כי האמונה היא הנותנת לאדם את הכוח לעמוד בניסיונות החיים שהרי היא יסוד כל עבודת האדם כאמור (מכות כ"ד): "בא חבוקק והעמידן על אחת - ויצדיק באמונתו יחיה".

לכן בעלון זה, אי"ה יובאו תרגום העובדות של פרשיות שיעבוד ויציאת מצרים בשפת היום יום - להבין את העובדות כיצד קרו, שהרי נצטוונו, לא רק "זכור ימות עולם" - לזכור את העובדות אלא גם "בינו שנות דור ודור" - להבין אותם. לכן יובא כאן פירוש היסטורי למאורעות על פי המובא בחומש "תורה שלמה" מפי הרב מנחם כשר זצ"ל בתוספת הסברו של רבנו. בעיקר בספריו; "אמת מארץ תצמח" וספר "חודש ניסן ויציאת מצרים".

כמו כן יש בעלון ניסיון להבין את דרכי ה' בפיגוע הקשה שקרה לחיילי הנח"ל החרדי לראשונה בתולדותיו בגבעת אסף, למרות שהשנה מלאו לגדוד זה המכונה "נצח יהודה" עשרים שנה ובכל השנים זכו לסייעתא דשמיא, יחסית לגדודים אחרים, ולכן זכו להישגים רבים, גם השמירה השמימית עליהם הייתה בולטת וככתוב [והוא גם היה לשיר הגדוד]: "כי ה' אלוקיך מתהלך בקרב מחנך להצילך ולתת אויביך בידך ויהיה מחנך קדוש" ושוב חוזר השיר "והיה מחנך קדוש" ומדוע עתה נתקיים בהם ר"ל הכתוב: "אם ה' לא ישמור עיר שווא שקד שומר!" ויסוד הדברים הם דברי רבי יהודה החסיד בספר חסידים אות ר"ט.

תפילתנו שהקוראים יתעוררו עקב הדברים ללמוד את הפרשיות בעומק כדי להתעלות בעבודת ה' שהרי הפרשיות נוטריקון שובבי"ם על שם הכתוב "שובו בנים שובבים", וכידוע, שגלות מצרים תיקנה חלקים גדולים של ההיסטוריה מחטא אדם הראשון ואברהם אבינו עד ימות המשיח. כמו שנאמר למשה "אהיה אשר אהיה" ופרש רש"י: כשם שהייתי עמכם בגלות מצרים כך אהיה עמכם בשאר הגלויות.

מערכת העלון

שהם קיוו שתשאר אר"י בשליטתם, והיהודים חזרו לארץ והאנגלים פינו אותה.

הפיגועים הקשים ובמיוחד הפיגוע הקשה שפגע בחיילי הנח"להחרדי שהיו בשבוע של פרשת ויגש

חז"ל הורו לנו; שכיוון שבאים ייסורים על האדם הוא חייב לפשפש במעשיו וכן הציבור להבין בגלל מה בא העונש, ככתוב (ויקרא כ"ח): "אם תלכו עמי בקרי והלכתי עמכם בחמת קרי" והרמב"ם בהלכות תענית פרק א' כתב: "מצות עשה מן התורה לזעוק ולהריע... על כל צרה שתבוא על הציבור... ודבר זה מדרכי התשובה הוא שבזמן שתבוא צרה ויזעקו עליה ויריעו וידעו הכל שבגלל מעשיהם הרעים הורע להם ככתוב: עוונותיכם הטו וגו' וזה הוא שיגרום להם להסיר הצרה מעליהם. אבל אם לא יזעקו ולא יריעו, אלא יאמרו דבר זה ממנהג העולם אירע לנו וצרה זו נקרה נקרית, הרי זו דרך אכזריות ותביא הצרה עוד צרות... שנאמר אם תלכו עמי בקרי ולכתי עמכם בחמת קרי"

והנה בספר חסידים אות ר"ט כתוב: שרק היהודי שהוא שייך לעשיית קדושה הוא יכול לפגוע בה. כמו שכתוב על חורבן הבית: "הבית פריצים היה הבית הזה" ואחרי כן: "וארוה כל עוברי דרך". לא יעשו הגויים רעה לישראל, לפני שישראל יעשו אחד לשני רעה, ויזלזלו בכבוד החכמים. והנה הבחירות השנה היו מיוחדות בפיצול אחדות המחנה החרדי, שהביאה תחרות בין המפלגות, ועלינו לזכור את דברי המהר"ל שמבאר את סיבת חורבן ירושלים המובאת בגמרא גיטין אקמצא ובר קמצא שחרבה ירושלים, המהר"ל העיר אם קמצא ובר קמצא הם שמות אנשים מדוע קמצא אשם הרי בגלל הטעות שאירעה הוא כלל לא הוזמן! לכן הוא פירש שקמצא הוא מלשון "ותעש הארץ לקמצים" שהכוונה היא איסוף וכינוס כך היו שתי התאגדויות בדומה למה שבימינו הן המפלגות היריבות אלו נגד אלו. ועוד אמרו רבותינו על הכתוב (הושע): "**חבור עצבים אפרים הנח לו**" כשעם ישראל מחוברים אז אפילו אם חלילה יש ביניהם עצבים = עובדי עבודה זרה, אומר הקב"ה "**הנח לו**", כי החלק הטוב יגבר על ההשפעה הרעה! אך אם חלילה "**חלק ליבם עתה יאשמו**". וכיוון שהפגיעה הקשה הייתה בנח"ל החרדי, כאילו הקריאה האלוקית לחשבון נפש, פונה בעיקר לחרדים. ויש ששמו לב לשני דברים: האחד שהדבר אירע בשבוע של פרשת ויגש! שההפטרה היא על אחדות ישראל שעץ יהודה ועץ אפרים יתחברו. וכן בכי יוסף ובנימין ברגע המרגש של המפגש שאחר ניתוק עשרים ושנים שנה, וחז"ל ביארו שסיבת הבכי הייתה על חורבן שתי הממלכות שהיו בחלק בנימין ועל משכן שילה שהיה בחלקו של יוסף. והדבר תמוה; מדוע לבכות באותה שעה על החורבנות, ועוד יותר, שהרי הם עדיין לא נבנו? אלא, טעם הדבר כיוון שאז תוקן הפירוד בין האחים והבינו כמה חמור פירוד, ובכו על כך שגם בעתיד יקרה הדבר ויביא חורבנות.

אבל לא יכלו להעלות על דעתם שהוא מושל מצרים לכן לא שמו לב אליו. ואף שאכל לבדו ולא עם עבדיו המצרים, לא הפליא אותם, כי העבדים הם היו שחורים והוא לבן. החוקרים שמו לב לתיאור התורה את אופן הנהגת פרעה כשמינה את יוסף למשנה, תיאור ממש לנהוג ההיקסוסים, ותוספת הוכחות מובאות בספר "אמת מארץ תצמח".

ד. לכן כשהגיע זמן השעבוד, סובבה ההשגחה - שמרדו תושבי המקום שחורי העור בשליטים וניצחו את ההיקסוסים וגרשו אותם ממצרים, לכן חשש פרעה החדש מהיהודים, שגם הם היו לבני עור, שיתחברו בעת מלחמה לשליטים ההיקסוסים שגרשו משם. תמונה שנמצאה בקברו של נוגש מצרי מאותה תקופה, מראה, נוגש שחור עור ושוט בידו, ולבני עור עבדים שמלבנים לבנים.

זכירת יציאת מצרים בעבר ולעתיד

המצווה: "למען תזכור יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חיידך" מחייבת: לזכור את הנסים שהיו ביציאת מצרים ולהכיר דרכם את גדלות הבורא ולהכיר לו טובה. כדברי הרמב"ן סוף פרשת בא שאין לאדם חלק בתורת משה - עד שיאמין שכל הדברים שקורים בעולם אינם אלא נס וחלילה אינם טבע ומנהגו של עולם, ומן הנסים הגלויים, ילמד האדם על הנסים הנסתרים שכולם מעשה הבורא.

והנה מצות זכירת יציאת מצרים, אינה רק לזכור את העבר, אלא היא גם נועדה להתכוון לעתיד. ולכן לפי הסמ"ק החיוב לצפות למשיח, נלמד מהמצווה של זכירת יציאת מצרים - שכמו שהייתה לבורא היכולת לגאול אותנו ממצרים, כך הוא יגאל אותנו בעתיד, וזה בכלל מה שאמר הקב"ה למשה: "אהיה אשר אהיה" כלומר: שאהיה עמכם בכל הגלויות כשם שהייתי עמכם בגלות מצרים. וזה בכלל מה שאמרו בניסן נגאלו ובניסן עתידים להיגאל. ואכן שני דברים שנביא כאן היו ראייה לזה; האחד, היא המהפכה הצרפתית, שלפי הכתוב בפרוש ההגדה של פסח של הרש"ר הירש, היא הושפעה מסיפור יציאת מצרים שהשפיעה על רוח האנושות להעריך חירות, ומכוחה גם נתנו שוויון ליהודים, ובהמשך - ממנה באה הדרישה, שנתקבלה אחרי כן לזכות מדינית, שהיא שהביאה את הצהרות בלפור, ועידת סן רמו (שם היתה ההכרזה על הקמת בית לאומי ליהודים בארץ ישראל), והכרת האו"ם בתש"ח בזכות עם ישראל בארצו.

דבר שני שהיה מסימני אחרית הימים הקשור ליציאת מצרים היא אניית הפליטים - המעפילים בשם אקסודוס, שעליה היו 4500 פליטי שואה שבאו לארץ, והאנגלים החזירו אותם, והורידו אותם תוך מאבק אלים לגרמניה הכבושה, והדבר הסעיר את העולם, והיה חלק חשוב בהחלטת האנגלים למסור את ההכרעה אם להמשיך את שלטונם בארץ - לידי האו"ם, אשר החליט בניגוד למה

ועוד יותר, כיוון שהפטרת שבת חנוכה היא נבואת זכריה: "רני ושמחי בת ציון כי הנני בא ושכנתי בתוכך ונלוו גויים רבים אל ה' והיו לו לעם", ובימינו מדליקים גויים רבים נרות חנוכה, ונראה לכאורה שזה זמן שמתחילה הנבואה הזו "ונלוו גויים רבים אל השם" להתקיים. ובמיוחד ששמונה דברים צריך ללמד; שבע מצוות בני נח וחיוב כל המצוות השכליות כמו שכתב רבי נסים גאון בהקדמתו למסכת ברכות. ועוד שמספר שמונה הוא מלמד על אחרית הימים. לכן קיים חיוב זה כבר בימינו אחר שחזרנו לארץ, על פי הנבואה הנכרת למעלה.

ביאורי תפילת הדרך ממשנתו של רבינו (מתוך חיבורו על סידור התפילה)

יש לשים לב שבברכה זו נכפלו כמה וכמה פעמים בקשת השלום, שכל פרט ופרט יהיה לשלום, ויש לבאר מכיוון שהדרך היא שעת סכנה וכמו שאמרו חז"ל שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ולכן על כל פרט נדרשת תפילה מיוחדת שיהיה לשלום – ובשלימות, וכמו שכתוב 'ויבוא יעקב שלם' ופירשו חז"ל שלם בתורתו שלם בממונו, שלמות רוחנית וגשמית למרות רדיפת לבן, מאבק המלאך ומפגש עשו. ומצינו בחז"ל "אל יאמר אדם לחבירו לך בשלום אלא לך לשלום", והכוונה בזה ש'בשלום' שהשלמת וסיימת את תפקידך, ו'לשלום' הכוונה שאתה מתעתד להמשיך את השלימות.

שתוליכנו לשלום ותצעידנו לשלום. הליכה, אינה רק ברגליים, אלא מסמלת מעבר ממקום למקום כמו שכתוב 'כי הולך האדם אל בית עולמו', וצעידה מסמלת הליכה ברגל, וכמו שאנו מודים 'המכין מצעדי גברי', על האפשרות ללכת ברגליים, ולכן מובן גם מה שמבקשים קודם על ההליכה שזה מסמל את המעבר ממקום למקום, ואח"כ את אופן המעבר שזו היא הצעידה עצמה. ולמרות שבימינו אין האדם צועד ברגליו דוקא אלא בכלי רכב מטוסים וכדו' מכל מקום הנוסח נתקן בעבר שבו עיקר הסכנה הייתה בהליכה רגלית. ובימינו הסכנה היא אמנם בעיקר מתאונות דרכים שיתכנו ברכב והוא דבר המצוי, מכל מקום נוסח הברכה שייך גם היום שלא יקרה מכשול בדרך לרכב, או בכניסה לרכב שגם זה קורה.

ותסמכנו לשלום. סמיכה משמעותה כמו תמיכה, והבקשה היא שהקב"ה יתמוך באדם בלכתו בדרך שלא יכשל באיסורים המצויים [למשל סרטים המצויים במטוס, ומאכלות לא כשרים] ויוכל לקיים המצוות למרות טרדת הדרך ובמיוחד שהיצר מתגבר כשאדם יצא מהמסגרת הרוחנית בו מצוי. **ותדריכנו לשלום.** שלא נטעה בדרך. **ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום.** הדרך ממעטת את כח האדם, וכמו שכתב רש"י בתחילת פרשת לך-לך, ולכן צריך לבקש שלמות קשיי הדרך יהיו לו חיים, ויהיה שמח, ולא תגרום לו הדרך לעצבות. ועוד אמרו רז"ל שלא ימצא את אשתו ספק נידה [דבר קשה יותר מוודאי נידה, שאינו מצטער אולי בחינם הוא פורש ממנה דבר שקורה בספק].

דבר שני שיש לשים אליו לב, ששני הקדושים יש בשמם יוסף האחד יוסף כהן הי"ד והשני שם המשפחה שלו מור יוסף הי"ד, והרי בגלל יוסף הצדיק היה הפרוד בין האחים.

על כן על כולנו לחפש דרך לחבר בין כל יראי ה', ככתוב: חבר אני לכל אשר יראוך בעיקר לעשות מועצת חכמי התורה המחברת את כל גוויי הקשת של היהדות התורנית. אשר יכריעו בכל חילוקי דעות שעלולים להיות בקשר ענייני הציבור.

פינת ההלכה

לימוד מצוות לגויים

נחלקו בעלי התוספות אם חייבים ללמד לגויים את שבע המצוות. בתוס' המובא בגמרא שלנו (חגיגה י"ג א') שצריך ללמד, ובעין יעקב התוספות שם על אותו ענין כתבו: אחר שבגמרא (ב"ק ל"ח) נאמר 'ראה ויתר גויים' ראה שאינם מקיימים המצוות התיר להם, לכן אין ללמד להם. נראה שבימינו כיוון שאנו קרובים לאחרית הימים שדתות הכזב מתפוררות וגויים לא מעטים באים ודורשים מישראל ללמד אותם את דבר ה' ויש שבאו בבקשה בדמעות שליש שילמדו אותם, ומסורת ישנה שהחפץ חיים ניסה או רצה לפעול אצל הגויים שישמרו את שבע מצוותיהם, ובספר תנועת המוסר אף מסופר ש'ישראל מסלנט רצה לתרגם את התלמוד לצרפתית, כדי שהגויים ילמדו להכיר גדולת עם ישראל. ורבינו סיפר שראה בעיניו שאלו שלמדו אצלו את חובות בני נח עזרו להחזיר בתשובה יהודים טועים!

לכן דעת רבינו שלכל הדעות בימינו חזר החיוב כי הם מבקשים כמו שכתב הרמב"ם בתשובה (מובאת ברמב"ם הוצאת אל המקורות סי' תנ"ג): "ומותר ללמד המצוות לנוצרים ופירושים לפי הדין, אבל אינו מותר דבר מזה לישמעאלים, כי כבר ידעת שהם האמינו שתורה זו אינה מן השמים. אבל הערלים מודים בנוסח התורה כי היא בשלמותה כמו שהיא בידנו".

ובפרט שדעת המאירי: "להתיר ללומדים תורה בשביל ידיעת ה' וקיום המצוות, וז"ל (סנהדרין נט' א') "אם עוסק בתורה שלא לכוונת קיום עיקר מצוותיה, אלא שהוא חפץ לירד לידיעת תורתנו ותלמודינו, ראוי ליענש, מפני שבני אדם סוברים שהוא משלנו ומתוך שרואים אותו יודע יבואו לטעות אחריו, ומכל מקום כל שהוא עוסק בעיקרי שבע מצוות ובפרטיהן ובמה שיוצא מהם אף על פי שרוב גופי תורה נכללים בהן, מכבדים אותו אפילו ככהן גדול, שאין כאן חשש לטעות אחריו שהרי אך בשלו הוא עוסק, וכל שכן אם חקירתו לידיעה לבוא על דבר תכלית שלימות תורתנו, עד שימצאנה שלימה שיבוא ויתגייר, וכל שכן אם עוסק ומקיים עיקרי מצוותיה לשמה, או בשאר חלקים שבה שלא משבע מצוות".

ובמיוחד בימינו שדתות הכזב מתפוררות והרי זה בגדר פיקוח נפש להציל את העולם מכפירה כי הכפירה משפיעה על הרבה יהודים הנסחפים אחר אנשי העולם ושהעולם מאמין בה' הרי העולם מתוקן יותר ומשפיע גם על הרחוקים בתוכנו.

דבר חודש בחודשו - תחילת פרשיות השובבי"ס ת"ת

למה החרוסת שהיא סמל לטיט מתוקה עד שאת המרור שהוא סמל ל"וימרו את חייהם" טובלים בה? ומה תפקיד הפירמידות שנשאר קיימות עד ימינו? הטיט למרות שחז"ל אמרו עליו שהוא היה עבודה קשה מאד הוא הפך למתוק משתי סיבות:

א) השעבוד עשה אותנו לעם ה' שהיה כור הברזל שהתיך אותנו.

ב) שנים לומר שעבודת הטיט הייתה חסד לעומת בוני הפירמידות שהיו צריכים לצאת למרחקים לחצוב את האבנים הכבדות ולהביאם למצרים, ולהרימם לגובה. כנראה לכן התורה ביארה לנו את קושי עבודתם בלבנים לרמז שגם במרירות היה חסד שרק בלבנים ולא באבנים של הפירמידות נשתעבדו.

ותצילנו מכף כל אויב ואורב וליסטים. יש לפרש כך ה'אורב' בסתר, וה'אויב' בגלוי, 'אויב' בא להרוג נפשות, ו'הליסטים' על הממון. ומכל מיני פורענויות המתרגשות ובאות לעולם. שהדרך היא שעת סכנה, והשטן מקטרג בשעת הסכנה, ועלול האדם להינזק מכל מיני פורענויות.

ותתננו לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל

רואנו – שלא יפגעו בו לרעה האנשים שבדרך ובמקום החדש. **ותשמע קול תחנונינו** – אף שמטרת הדרך יתכן ולא יוכל לכוון כהלכה בכל זאת אנו מבקשים שישמע אפילו זה רק קול. יתכן שמשום כך סיום הברכה **ברוך אתה ה' שומע תפילה** על קבלת התפילה ולא על עניין השמירה שבדרך ללמדנו את כוחה של כל תפילה, שנאמרת מתוך טרדה בלי כוונה ראויה.

**המכון להסרת מכשול איסור תולעים לזיכוי הרבים !
ניתן להזמין הרצאות מהרב שליט"א בעניין תולעים ודרכי הטיפול בהם**

054-841-6169

לעילוי נשמת מישה בן תמרה ויצחק ת.נ.צ.ב.ה.

על המדף

זוכה רבנו לזכות כלל ישראל בחיבורים: (1) צום עשרה בטבת, (2) חנוכה, (3) ט"ו בשבט, (4) כבוד עצמי (מהדורה חדשה), (5) ממצאים ארכיולוגיים מפריכים דברי מבקראי המקראי, (6) אמת מארץ תצמח.

להשיג את הספרים בחנות "יש כיסוי" [סריגת שוורץ]

רח' מלכי ישראל 1, ירושלים טל' 02-5383955

להערות והארות, ולקבלת העלון במייל ולתגובות: אש"ל – איגוד שומעי לקחו של רבינו:

eeguds@gmail.com